

Bijlage Interventierichtlijn probleemsituaties wolf

Inleiding

Deze interventierichtlijnen vormen een bijlage bij het wolvenplan om invulling te geven aan het daar beschreven beleid. Het is een uitvoeringsgericht document.

In richtlijnen wordt voor verschillende situaties duiding gegeven aan de juridische en beleidsmatige kaders die in het wolvenplan uiteen zijn gezet. De richtlijnen zijn bedoeld voor bestuurders, beheerders en uitvoerders als hulpmiddel bij het inschatten van situaties en het bepalen van de handelwijzen die daarbij horen. Er is gekozen voor de vorm van een escalatielader waarbinnen de kwalificaties Geen probleem, Probleemsituatie en Probleemwolf worden onderscheiden, waarvan de kwalificatie Probleemwolf de als meest urgent wordt ingeschat. Dit onderscheid is van groot belang, omdat situaties soms vragen dat snel en adequaat wordt gehandeld. Te langzame besluitvorming of verkeerde beslissingen kunnen dan ernstige gevolgen hebben. Ook voor externe partijen is het belangrijk dat duidelijk is wat zij in verschillende situaties van overheden kunnen verwachten.

Veiligheid van mensen staat bovenaan. Wanneer die veiligheid in het geding is, kan altijd worden ingegrepen. In dergelijke situatie is de burgemeester het bevoegd gezag. Een burgemeester kan direct ingrijpen op basis van de grondwet. Dat hoeft dus niet te gebeuren op basis van de wet Natuurbescherming. Wolven mijden in principe het contact met mensen. Onder normale omstandigheden vormen wolven voor mensen dan ook geen bedreiging. Een ontmoeting met een wolf is altijd een uitzonderlijke gebeurtenis. Het komt echter voor dat wolven op onverwachte plekken worden gezien, zoals in bebouwd gebied of langs wegen. Ook dan is niet altijd sprake van onnatuurlijk gedrag en is in de meeste gevallen niet sprake van een gevaarlijk situatie. Gehouden dieren, met name schapen en geiten, vallen wel ten prooi aan wolven. Dat is niet helemaal te voorkomen. Voor een dierhouder kan dit erg moeilijk zijn. Het gangbare beleid is er dan ook op gericht om de dierhouder zo goed mogelijk te ondersteunen bij het beschermen van de dieren een tegemoetkoming in de schade te bieden wanneer een aanval van wolven zich voordoet.

Situaties die gevaarlijk zijn voor mensen, of situaties waarin wolven bovenmatig schade aan gehouden dieren toebrengen, ondanks de inzet van preventieve maatregelen, kunnen zich voordoen. In de meeste gevallen zal dan sprake zijn van een wolf die heeft geleerd dat in de buurt van mensen voedsel te vinden is of dat vee een makkelijk prooi vormt. Het betreft dan aangeleerd, problematisch gedrag. Het belangrijkste doel van de interventierichtlijnen is om te voorkomen dat wolven dit gedrag aanleren. Het is daarom van groot belang dat de richtlijnen, juist ook in situaties waarin geen of niet direct sprake is van problematisch gedrag, correct worden nageleefd. Overheden (bevoegd gezag) en formeel betrokken uitvoerenden dienen correct te kunnen handelen. Hier ligt ook een belangrijke verantwoordelijkheid bij burgers en veehouders.

Het doden en opzettelijk verstoren van wolven is bij de wet verboden en strafbaar. Alleen in uitzonderlijke situaties kan het bevoegd gezag toestemming geven om van dat verbod af te wijken. In de richtlijnen wordt aangegeven in welke situaties dat het geval zou kunnen zijn. Tevens wordt aangegeven aan welke voorwaarde vervolgens moet worden voldaan om tot het nemen van maatregelen over te kunnen gaan. Als de richtlijnen in die situaties juist worden nageleefd, kunnen alle betrokken partijen er gerust op zijn dat rechtmatig wordt gehandeld.

De richtlijnen bieden handvatten voor situaties die op het moment van opstellen te voorzien zijn. Er kunnen zich echter altijd onvoorziene situaties voordoen. Op dat moment moet een bevoegd gezag op basis van eigen afwegingen besluiten nemen. De richtlijnen bieden daar ruimte voor. In sommige gevallen zal het nodig zijn hiervoor een expert (bijvoorbeeld een wolvendeskundige) te raadplegen. Ook daarvoor bieden de richtlijnen handreikingen.

De richtlijnen zijn opgesteld op basis van wettelijke en beleidsmatige kaders en op basis van huidige ervaringen in binnen- en buitenland. Een aantal van de beschreven situaties hebben zich in Nederland echter nog niet voorgedaan. Daar is nog geen ervaring mee en hierover bestaat nog

geen jurisprudentie. Het is denkbaar dat de richtlijnen op basis van toekomstige ontwikkelingen moeten worden bijgesteld. De richtlijnen zullen daarom periodiek tegen het licht worden gehouden en zo nodig aangepast.

Het in deze interventierichtlijnen verwoorde beleid dient in provinciale regelgeving, waaronder bijvoorbeeld de provinciale valwildregeling, te worden verankerd.

Juridisch kader

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 van het Interprovinciaal wolvenplan is de wolf in heel Nederland beschermd. In de interventierichtlijnen wolf-vee, wolf-mens, wolf-hond, aangereden wolf en doodgevonden wolf wordt aangegeven wat die beschermde status betekent voor de mogelijkheden om in te grijpen in verschillende situaties. De richtlijnen zijn erop gericht probleemsituaties te voorkomen en om ingrijpen mogelijk te maken wanneer ze zich toch voordoen.

Voor het verjagen en in het uiterste geval doden van een wolf is een ontheffing of vrijstelling nodig. De provincie kan een dergelijke ontheffing of vrijstelling verlenen, maar zal dat in alle gevallen nog steeds degelijk moeten onderbouwen. Zoals aangegeven moet uit die onderbouwing duidelijk blijken dat hiervoor een wettelijk bepaald belang is, dat de ingreep geen negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de wolf en dat er geen bevredigende alternatieve oplossingen voorhanden zijn. De richtlijnen geven aan in welke situatie een dergelijk proces in gang kan worden gezet, het toepassen van de richtlijnen op zichzelf is nog geen wettelijke rechtvaardiging om in te grijpen. Wanneer de richtlijnen correct worden nageleefd kan ontheffingverlening, als dat nodig is, wel snel plaatsvinden.

Voor de situaties wolf-vee is het wettelijk belang schade aan landbouwgewassen en vee. Om ontheffing of vrijstelling te kunnen verlenen van het verbod wolven te verjagen of te doden moet worden aangetoond dat predatie op landbouwhuisdieren in problematische mate optreedt. Door BIJ12 worden aanvallen van wolven op landbouwhuisdieren nauwkeurig bijgehouden. Deze informatie is te vinden op de website van BIJ12. Of het verjagen of doden van een wolf de gunstige staat van instandhouding van de wolf negatief beïnvloed zal van geval tot geval moeten worden bepaald. Vooralsnog is de staat van instandhouding in Nederland nog erg precair.

Ook moet worden aangetoond dat geen bevredigende alternatieve oplossingen voorhanden zijn. In het geval van predatie door wolven op gehouden dieren geldt dat het plaatsen van een wolfwerend raster als alternatieve oplossing kan worden ingezet. Hiervan is in binnen- en buitenland aangetoond dat dit middel effectief kan worden ingezet om predatie door schapen te voorkomen. Alleen wanneer wolven veelvuldig goed beschermde dieren aan blijven vallen, kan worden gesproken van een probleemwolf, of een wolf die problematisch gedrag vertoont. Voor die situaties kan het verlenen van een ontheffing op het verbod wolven te doden worden overwogen. Het is dan wel van belang dat de wolvenaanvallen en de ingezette preventieve maatregelen goed gedocumenteerd zijn. Bij iedere aanval van wolven op vee wordt door BIJ12 gedocumenteerd of voldoende preventieve maatregelen ter plaatse waren.

Voor de situaties wolf-mens en wolf-hond is het wettelijk belang "openbare veiligheid" aan de orde. Hoewel een aanval van een wolf op een hond niet direct een gevaarlijke situatie voor mensen op hoeft te leveren en dus op zich geen wettelijke grondslag biedt om in te grijpen, is het zorgelijk wanneer een wolf actief honden opzoekt. De wolf vertoont in dat geval afwijkend gedrag waarvan aannemelijk is dat het tot gevaarlijke situaties leidt. Ook voor deze situaties moet een ontheffing of vrijstelling zorgvuldig worden onderbouwd, en ook hier moet worden aangetoond dat er geen bevredigende alternatieve oplossingen voorhanden zijn. Het belang openbare veiligheid zal bij wolven echter zwaarder wegen dan het belang schade aan landbouwgewassen en vee, wat ingrijpen eerder mogelijk maakt. Bij acuut gevaar kan altijd direct worden ingegrepen door de politie.

Wanneer een wolf dood wordt aangetroffen zijn vergunningen vereist om het dier te mogen vervoeren, monsters te nemen of sectie uit te voeren. De provincies is hiervoor verantwoordelijk. Een gewonde, maar nog levende wolf, kan met beperkte ingrepen misschien weer terug worden uitgezet in de natuur. Een dierenarts moet die afweging maken. Wanneer daar geen perspectief

voor is, moet de wolf worden geëuthanaseerd. Ook daarvoor is een ontheffing van de provincie vereist, dit is veelal, geregeld in provinciale valwildverordeningen.

Onderscheid probleemsituaties met wolven en probleemwolf

In de interventierichtlijnen wordt onderscheid gemaakt tussen een probleemsituatie en een probleemwolf. Het verschil tussen die twee is dat een probleemwolf problematisch gedrag vertoont dat niet noodzakelijk onnatuurlijk, maar wel afwijkend is. Het gaat om gedrag dat de wolf zeer waarschijnlijk heeft aangeleerd als reactie op menselijke omstandigheden. In een probleemsituatie gedraagt de wolf zich niet afwijkend, maar ontstaan welconflictsituaties. Dergelijke situaties zijn niet helemaal te voorkomen, maar de impact kan met het nemen van de juiste maatregelen worden beperkt. Bij een echte probleemwolf is verwijderen van dat individu uit de populatie uiteindelijk de enige oplossing.

In Hoofdstuk 2 van het wolvenplan wordt ingegaan op de ecologie van wolven. In dat hoofdstuk wordt ook het gedrag van wolven geduid en de invloed die menselijke aanwezigheid daarop kan hebben. Begrip van de ecologie en van het gedrag van wolven is belangrijk om een goede inschatting te kunnen maken van wanneer sprake is van normaal gedrag, een probleemsituatie of een probleem wolf. De richtlijnen staan daarom niet op zich, maar maken bewust deel uit van het wolvenplan. Uiteindelijk moet, alvorens wordt ingegrepen, in de meeste gevallen eerst een expert worden geraadpleegd.

Documenteren, beoordelen en opvolgen van meldingen

Gezien de wettelijk beschermde status van de wolf, moet terughoudend worden omgegaan met beheeringrepen, ook wanneer probleemsituaties zich voordoen. Acute, levensbedreigende situaties voor mensen vormen hierop een uitzondering. Bij ingrepen worden daarom escalatieladders gehanteerd, zie onderstaande handelingsrichtlijnen. Bij aanvallen op dieren moet eerst een wolfwerend raster worden geplaatst, bij voorkeur niet alleen op de plaats van de aanval, maar in het gehele gebied. Wanneer in een wolvengebied honden worden aangevallen, is het van belang onderscheid te kunnen maken tussen aanvallen op loslopende honden en op aangelijnde honden, of honden achter een hek. . Pas in het uiterste geval kan toestemming worden verleend om een wolf te doden. In dat geval is het niet voldoende dat alle stappen in de escalatieladder zijn doorlopen, hiervan moet ook bewijs overlegd kunnen worden. Om die reden is het van groot belang alle stappen zorgvuldig te documenteren.

Bij aanvallen van wolven op gehouden dieren wordt de materiele schade in opdracht van BIJ12, namens de provincies, getaxeerd door een taxateur. Naast de hoogte van de schade verzamelt de taxateur ook informatie op basis waarvan uitsluitel gegeven kan worden of het dier inderdaad ten prooi is gevallen aan een wolf, waaronder DNA materiaal. Ook documenteert de taxateur in of het prooidier in voldoende beschermd was hiervoor heeft BIJ12 richtlijnen opgesteld. Bij incidenten waarbij wolven en mensen, wolven en honden, of wolven en verkeer betrokken zijn maakt de politie of betrokken handhaver een proces verbaal op. In hoofdstuk 6 van het wolvenplan is beschreven hoe BIJ12 vorm geeft aan monitoring van wolvenwaarnemingen. Al deze informatie maakt deel uit van de onderbouwing op basis waarvan uiteindelijk kan worden besloten om een hogere stap te bestijgen op de escalatieladder.

1. Interventierichtlijnen voor probleemsituaties en probleemwolven

Situatie wolf - mens

Wolf - mens	Gedrag wolf	Oorzaak	Inschatting	Maatregel	
a	Wolf loopt overdag of 's nachts door stedelijk gebied of dorpskern zonder interesse voor gebouwen, erven, tuinen, honden.	Normaal gedrag. Wolf is niet geïnteresseerd in mensen maar mijdt geen bebouwing. Wolven zijn niet uitsluitend nachtactief.	Ongevaarlijk. Maar opletten, probleem kan ontstaan als wolven regelmatig voedsel(resten) vinden bij bebouwing.	In principe geen maatregelen. Eventueel aanwezige voedselbronnen verwijderen. Geval observeren en documenteren.	Geen probleemsituatie
b	Wolf vlucht niet meteen bij het zien van voertuigen en mensen maar stopt en observeert.	Normaal gedrag, wolf heeft nog geen slechte ervaring meegemaakt. Vooral jonge wolven zijn vaak nieuwsgierig.	Ongevaarlijk. Niet lokken en voeren.	Geen. Oppassen voor gewenning. Geval observeren en documenteren. Bij herhaalde meldingen communicatie publiek, voorlichting inzake voeren.	Geen probleemsituatie
c	Wolf wordt gezien op minder dan 30 meter* van bewoonde huizen. Het betreft verschillende incidenten gedurende een periode van enkele weken.	Divers: 1 ^e paartijd, zoekt partner of ziet honden als concurrent 2 ^e voedselbronnen	Waakzaamheid geboden. Mogelijk conditionerings- en gewenningsprobleem, risico op hybridisatie of letsel hond.	Oorzaak opsporen en wegnemen, honden afschermen van mogelijke contacten met wolf. Publiek voorlichten. Als geen resultaat, wolf verjagen (actieve afschrikking).	Probleemsituatie
d	Wolf tolereert bij herhaling dat mensen hem naderen tot minder dan 30 meter*.	Wolf is in toenemende mate gewend geraakt aan aanwezigheid van mensen.	Waakzaamheid geboden-aandacht vereist, indicatie voor sterke habituatie, mogelijk positieve conditionering .	Analyseren situatie, negatieve conditionering/ actieve verjaging / afschrikking zo vroeg mogelijk.	Probleemsituatie
				Als aversieve conditionering niet wekt of praktisch niet uitvoerbaar is dan situatie probleemwolf.	Probleemwolf
e	Wolf benadert actief en bewust meermaals mensen binnen 30 meter* en lijkt geïnteresseerd in mensen.	Gedrag kan verschillende oorzaken hebben. Mogelijk sterke voedselconditionering en gewenning. Hond kan een trigger zijn.	Kritieke situatie, kans op gewenning en uiteindelijk agressief gedrag en letsel mens	Proberen te zenderen en verjagen (actieve afschrikking), publiek waarschuwen niet te voeren.	Probleemsituatie
				Als aversieve conditionering niet wekt of praktisch niet uitvoerbaar is dan situatie probleemwolf.	Probleemwolf

Wolf-mens	Gedrag wolf	Oorzaak	Inschatting	Maatregel	
f	Wolf reageert agressief op mensen bij verstoring (bijvoorbeeld tijdens eten van prooi) en vlucht niet meteen weg of doet schijnaanvallen, zonder mensen gericht te benaderen.	Normaal gedrag, afhankelijk van karaktereigenschappen individu. Verdediging van prooi.	Gevaarlijk	Wolf verjagen (actieve afschrikking)	Probleemsituatie
g	Wolf reageert agressief op mensen bij verstoring (bijv. tijdens eten van prooi) en valt mensen aan	Normaal, maar problematisch gedrag. Verdediging van prooi, wolf voelt zich bedreigt en neemt initiatief tot aanval	Gevaarlijk	Wolf doden	Probleemwolf
h	Wolf reageert agressief op mensen zonder aanleiding	Extreme gewenning, mogelijkheid op hondsdelheid	Gevaarlijk	Wolf doden	Probleemwolf

* Vluchtafstand: wolf laat mensen toe < 30m of benadert zelf tot < 30m. In het stroomschema staat enkel de actieve vorm: wolf nadert, maar de afstand < 30 meter is in beide gevallen een criterium om tot gerichte interventie over te gaan. Oorzaak gedrag en toe te passen maatregelen per geval te beoordelen.

Situatie wolf – hond

Wolf-hond	Gedrag wolf	Oorzaak	Inschatting	Maatregel	
a	Wolf benadert meermaals mensen met aangeliijnde honden (verschillende mensen en verschillende honden, maar niet agressief)	Wolf ziet in de hond een soortgenoot	Geen acuut gevaar voor de mens, maar waakzaamheid geboden! Monitoren, gevaar voor hond niet uitgesloten. Mensen kunnen deze situatie als bedreigend ervaren.	Afhankelijk van de locatie en periode wolf zo snel mogelijk zenderen en verjagen dan wel honden uit het gebied houden. Publiek voorlichten	Probleemsituatie
b	Wolf benadert meermaals mensen met aangeliijnde honden en is agressief naar honden.	Hond ziet in honden soortgenoot die zijn territorium bedreigt	Kritisch, kans op letsel hond, stressvol voor mensen, risico dat mensen betrokken raken.	Wolf doden	Probleemwolf
c	Wolf wordt gezien op minder dan 30 meter van bewoonde huizen. Het betreft verschillende incidenten gedurende een periode van enkele weken.	Wolf zoekt partner, of ziet honden als concurrent (in paartijd).	Waakzaamheid geboden. Mogelijk risico op hybridisatie of letsel hond en gewenningsprobleem.	Oorzaak opsporen en wegnemen, honden afschermen van mogelijke contacten met wolf. Publiek voorlichten. Als geen resultaat, wolf verjagen (actieve afschrikking)	Probleemsituatie
d	Wolf doodt meermaals honden bij bebouwing (op erf of in tuinen)	Wolf heeft geleerd dat honden een makkelijke prooi zijn, of ziet honden als concurrent	Kritisch, grote acceptatieschade, risico dat er voor mensen gevaarlijke situatie ontstaat	Publiek voorlichten, waar mogelijk preventieve maatregelen, afhankelijk van de situatie.	Probleemsituatie
				Wolf doden als maatregel niet succesvol of niet uitvoerbaar is	Probleemwolf
e	Wolf doodt honden die niet zijn aangeliijnd en niet in de directe nabijheid van mensen verblijven.	Ziet in honden soortgenoot die zijn territorium bedreigt	Natuurlijk gedrag	Publiek voorlichten. Loslopende hond in een wolventerritorium vormt voor de hond een reëel risico	Probleemsituatie

Situatie gedrag wolf – vee

Wolf-vee	Situatie/gedrag wolf	Oorzaak	Inschatting	Maatrel	
a	Zwervende wolf doodt incidenteel onbeschermd of slecht beschermd vee buiten risicogebied/leefgebied.	Natuurlijk gedrag, wolf maakt geen onderscheid in prooi-soort.	Ongevaarlijk voor mens	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve maatregelen toepassen door dierhouder • Veehouder krijgt tegemoetkoming • Provincie kan noodrasters beschikbaar stellen • Provincie kan calamiteitenregeling openstellen • Voorlichting (BIJ12/provincie) • Documentatie 	Geen probleemsituatie
b	Wolf doodt onbeschermd of slecht beschermd vee in een aangewezen wolfgebied/risicogebied.	Natuurlijk gedrag, wolf maakt geen onderscheid in prooi-soort.	Ongevaarlijk voor mens/oppassen voor specialisatie bij gevestigde wolven	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve maatregelen toepassen door dierhouder • Provincie kan subsidiemogelijkheid openstellen. • Voorlichting door provincie/BIJ12. • Vergoeding voor veehouder wordt in de toekomst mogelijk afhankelijk van nemen preventieve maatregelen • Documentatie 	Probleemsituatie
c	Wolf doodt herhaaldelijk met elektrische rasters beschermd vee door het (wolfwerende) raster te ondergraven.	Wolf heeft geleerd dat elektrische rasters passeerbaar zijn door ondergraving.	Ongevaarlijk voor mens / oppassen voor specialisatie.	Preventieve maatregelen verbeteren, door extra draden te plaatsen, raster in te graven of aanvullend kuddebewakingshonden in te zetten.	Probleemsituatie
	Wolf dringt herhaaldelijk dichte veestallen binnen	Wolf heeft geleerd dat dichte veestallen passeerbaar zijn	<ul style="list-style-type: none"> • Kritisch, hoge financiële, emotionele en acceptatieschade • Meerdere dieren kunnen hierdoor worden getroffen vanwege paniek die hierbij ontstaat. • Dit kan ook gevaarlijk zijn voor de mens 	Preventieve maatregelen verbeteren, aanvullend toezicht of kuddebewakingshonden in te zetten.	Probleemsituatie
				Indien dit zich blijft voordoen, ondanks extra maatregelen, treedt scenario probleemwolf in werking.	Probleemwolf

d	Wolf doodt herhaaldelijk goed beschermd vee door elektrisch raster van tenminste 1.20 m te passeren, of vindt blijkbaar manieren om de voorgeschreven maatregelen te overwinnen.	Wolf heeft geleerd dat vee in deze situaties een makkelijke prooi is.	Kritisch, hoge financiële, emotionele en acceptatieschade	Preventieve maatregelen zo mogelijk verbeteren	Probleemsituatie
				Indien geen resultaat, wolf doden	Probleemwolf
e	(Zwervende) wolf veroorzaakt bovenmatige schade aan onbeschermd of slecht beschermd vee, in gebied met weinig natuurlijke prooien.	Natuurlijk gedrag, wolf maakt geen onderscheid in proisoort, maar leert ook dat vee een makkelijke prooi is. Barrières in het landschap belemmeren het verder migreren van de wolf.	Oppassen, hoge emotionele en acceptatieschade. Risico op positieve conditionering en gewenning.	Provincie pakt regie. Samenhangend pakket maatregelen waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Calamiteitenregeling • Uitlenen flexnetten • Communicatie • Ontheffing voor verstoren 	Probleemsituatie
f	Gescheperde kudde wordt aangevallen door wolf.	Wolf herkent aanwezigheid herder niet, of afstand tot herder is groter dan vluchtafstand wolf.	Mogelijk gevaarlijk/ oppassen voor specialisatie.	In situatie passende maatregelen worden ontwikkeld. Eventueel, na ervaringen, nader uit te werken in de FPK's Aanvallen op natuurbegrazers (runderen en paarden) geven geen aanleiding om derogatie te verlenen.	Normale situatie

Interventierichtlijn – Melding van een aangereden wolf of goudjakhals

1. Doel

1.1. Primaire doelen:

1.1.1. borging openbare orde en veiligheid (inclusief verkeerveiligheid/vrije doorgang wegen)

1.1.2. bescherming wolf

1.2. Secundaire doelen:

1.2.1. filteren van meldingen op waarschijnlijkheid wolf

1.2.2. DNA en ander bewijs veiligstellen

2. Communicatie

2.1. Vooraf:

2.1.1. BIJ12: Informeert alle betrokken instanties over de interventierichtlijn, plaatst interventierichtlijn + korte brochure op website

2.1.2. Provincies en WiN: Verwijzen op website naar website BIJ12>

2.2. Naar aanleiding van incident:

2.2.1. Provincie brengt zo snel mogelijk persbericht uit (volgens communicatieplan)

Uitwerking Interventierichtlijn Melding aangereden dier – mogelijk wolf of goudjakhals

1. Ontvangst melding aangereden dier – mogelijk wolf

1.1. Een waarnemer van de aanrijding meldt rechtstreeks aan een instantie:

> Meest waarschijnlijke eerste ontvanger van de melding: politie

> Mogelijke andere ontvanger(s) van de melding:

Stichting Wildaanrijdingen Nederland, Dierenambulance, gemeente, terreinbeheerder, provincie, BIJ12, Wolven in Nederland, Zoogdiervereniging, Faunabeheereenheid, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, Waarneming.nl, LTO (lokale afdeling), Regiocoördinator wolf of vrijwilliger.

2. Eerste ontvanger geeft melding zo snel mogelijk door aan Wolvenmeldpunt voor eerste screening

2.1. Wolvenmeldpunt voert snelle screening uit op (on)waarschijnlijkheid wolf

> Wolf onwaarschijnlijk:

- Wolvenmeldpunt informeert zo snel mogelijk provincie
- Wolvenmeldpunt zorgt voor terugkoppeling naar eerste ontvanger

➤ Wolf waarschijnlijk of zeker:

- Wolvenmeldpunt informeert zo snel mogelijk provincie
- Wolvenmeldpunt zorgt na definitieve validatie voor opname in NDFF

3. *Provincie draagt zorg voor het inlichten relevante organisaties en vervolgacties*

3.1. In geval van: aangereden dier, mogelijk wolf, dood ter plaatse

> Betreffende provincie zorgt voor:

- inlichten contactpersonen politie/BOA, WENR, DWHC, terreinbeheerder (indien van toepassing)
- vervoer en opslag van kadaver in koeling
- communicatie via persbericht
- laten uitvoeren van veldvalidatie

3.2. In geval van: aangereden dier, mogelijk wolf, gewond ter plaatse

> Politie maakt inschatting van veiligheidssituatie. Indien veiligheid geen belemmering, oproepen van een wolvendeskundige, bijvoorbeeld dierenarts

- Dierenarts maakt afweging of wolf, eventueel met behandeling terug in de natuur geplaatst kan worden. Indien ja, behandelen, indien mogelijk enderen
- Indien nee, zie 3.4
- Communicatie via persbericht

> Indien dier ter plekke gedood, zie 3.4

3.3. In geval van: aangereden dier, mogelijk wolf, niet meer ter plaatse

> Betreffende provincie zorgt in samenspraak met politie en wolvenexpert voor nazoek door BOA of jachtaktehouder met zweethond en/of drone

- Indien dier gevonden en dood, zie 3.1
- Indien dier gevonden en gewond, zie 3.2
- Indien dier niet gevonden wordt het zoeken gestaakt.

3.4. Er is geen perspectief om wolf na behandeling opnieuw uit te zetten

> Wolf wordt geëuthanaseerd

> Betreffende provincie zorgt voor:

- inlichten contactpersonen politie/BOA, WENR, DWHC, terreinbeheerder (indien van toepassing)
- vervoer en opslag van kadaver in koeling
- communicatie via persbericht
- laten uitvoeren van veldvalidatie